

Kolmen uskonnon keskustelu

Enkelit kirjoituksissamme

Nadine Nordman

Juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin edustajia kokoontui 27.10.2020 kolmen abrahamilaisen uskonnon ”Kuuntelemaan keskusteluun Kirjoituksista”. Kokoontuminen järjestettiin jo toista kertaa etänä vallitsevan koronavirustilanteen vuoksi. Osallistujia oli 15, niin että jokaista kolmea uskontoa oli edustamassa useampi henkilö seurakunnista, peruskouluista ja yliopistoilta. Keskustelu oli osa jo pitkään jatkunutta tapaamisten sarjaa, jossa perusajatuksena on kuunteleva ja kyselevä suhtautuminen eri traditioihin sekä tiedon ja yhteisymmärryksen lisääminen. Lähestymistapa on lähtöisin Cambridgen yliopistosta, missä se tunnetaan nimeltä [Scriptural Reasoning](#).

Suomen juutalaisten seurakuntien yllirabbiini **Simon Livson** ja juutalaisen koulun opettajana toimiva **Daniel Weintraub** aloittivat esittelemällä otteita Maimonideen (s. 1138, k. 1204) teoksesta Mishne Tora. Katkelman alussa kerrotaan, että *”kaihoamamme tulevaisuus merkitsee messiaanista aikakautta, jolloin ihmisistä tulee enkeleitä”*. Tästä heräsi keskustelua ihmisten ja enkelien erottelusta. Erottavaksi tekijäksi määriteltiin ihmisten vapaa tahto. Livsonin mukaan vapaata tahtoa tarvitaan tässä maailmassa, mutta kuten katkelmasta käy ilmi tuonpuoleisessa se ei enää ole oleellista.

Maimonides opettaa myös, että enkelit nauttivat *”siitä mitä ne tietävät ja tavoittavat Luojan totuudesta”* ja *”Hänen olemassaolostaan”*. Enkelit ja muu luomakunta ovat Hänen *”alapuolellansa”*, Hänen *”luomiaan”* ja *”suunnittelemliaan”* sekä Hänen tahtonsa alaisia. Enkeleitä ei tule palvoa tai *”käyttää välineenä, joiden avulla lähestyä Jumalaa.”* Tästä Maimonides siirtyy puhumaan Mooseksen asemasta muiden profeettojen isänä, koko ihmiskunnan valittuna ja henkilönä, joka *”tiesi Jumalasta enemmän kuin kukaan muu ihminen ennen häntä tai hänen jälkeensä”*. Lisäksi kerrottiin, että Mooses *”kohosi hengellisesti enkelien tasolle”*. Tästä käydyssä keskustelussa Livson kertoi, että Mooseksen ominaisuuksista usein korostetaan puhdasta järkeä, joka mahdollisti vuorovaikutuksen Jumalan kanssa ilman välittäjiä. Muiden kuin Mooseksen kanssa Jumala sen sijaan puhui enkelien kautta.

Seuraavaksi keskustelimme siitä, kuinka enkelit ovat esillä juutalaisten elämässä. Taija Votkin juutalaisesta seurakunnasta kommentoi, ettei enkeleillä ole keskeistä roolia juutalaisten arkielämässä, vaikka enkeleitä mainitaan rukouksissa ja lauluissa. Livson kertoi, että juutalaisten rukouksissa lainataan päivittäin Jesajan kirjasta (6:3) löytyvää enkelien ylitystä Jumalalle, mutta niiden rooli ei kuitenkaan ole keskeisessä asemassa uskon harjoituksessa. Lisäksi Weintraub kertoi enkeleiden merkityksestä lapsuudessa esimerkiksi Aabrahamin kertomuksen kautta.

Suomen islamilaisen yhdyskunnan imaami **Anas Hajjar** ja Resalat-seurakunnan imaami **Abbas Bahmanpour** esittelivät muslimien tulkintaa enkeleistä Koraanin kautta. Bahmanpour aloitti lukemalla valitut jakeet Koraanin suomenkielisestä käännöksestä, Lehmän suuran (=surah al-Baqarah) osiosta, joka käsittelee tapahtumia Adamin luomisen ympärillä (Kor. 2:30-34). Jakeissa Jumala kertoo enkeleille asettavansa sijaisen maan päälle. Tätä seuraa enkelien ihmettely ”*Aiotko asettaa sinne jonkun, joka siellä aiheuttaa vääryyttä ja vuodattaa verta, meidän ylistäessämme Sinua ja julistaessamme Sinun pyhyyttäsi?*” (Kor. 2:30). Tätä seuraa tapahtumasarja, jossa enkelit huomaavat tietämättömyytensä suhteessa Jumalan tietämykseen ja Hänen kauttaan Adamin tietämykseen. (Kor. 2:30-33). Viimeisessä Bahmanpourin lukemassa jakeessa Jumala antaa käskyn kumartaa Adamin edessä. Tähän vastaavat kaikki enkelit, mutta Iblis, joka on niin sanottu *jinni* (henkiolento), ei kumarra.

Bahmanpour ja Hajjar kertoivat jakeista olevan monenlaisia tulkintoja - muun muassa siitä olivatko paikalla kaikki enkelit, vaiko vain korkeimmat heistä. Pohdintaa herätti myös kysymys nimistä, jotka Jumala jakeiden mukaan opetti ensin Adamille ja sitten vasta enkeleille: onko kyse luomakunnassa esiintyvien asioiden nimistä vaiko ehkä Jumalan omista nimistä, joita kerrotaan olevan lukuisia. Bahmanpour kertoi, että ihmisen vapaa tahto valita hyvän teon ja synnin välillä tuo ihmiselle potentiaalin nousta jopa enkelejä korkeampaan asemaan. Juuri tämä mahdollisuus valita hyvän teon sijaan muuta tekee moraalisisista valinnoista hyveellisiä. Hän kertoi myös, että juuri tämän potentiaalin ymmärtämättömyys aiheutti sen, että enkelit hämmästyivät Jumalan päätöksestä luoda ihmisiä maan päälle (Kor. 2:30).

Keskustelimme myös enkelien asemasta islamin kirjallisissa lähteissä ja muslimien arjessa. Hajjar kertoi, että enkeleistä puhutaan paljon esimerkiksi lasten tarinoissa, islamin opetuksessa, pyyntörukouksissa, perimätiedossa ja Koraanissa, mutta toisaalta kuvituksia enkeleistä ei esiinny. Koraanissa ja perimätiedossa enkeleille mainitaan monia erilaisia tehtäviä, kuten Jumalan ylistys, uskovoisille anteeksiannon anominen, pyhiinvaelluksen suorittaminen ja viestien vienti. Hajjar

kertoi, ettei enkeleitä voi islamin uskon mukaan nähdä, mutta välillä muslimit arvelevat enkelien auttaneen heitä kyetessään ihmeellisiin asioihin tai pelastuessaan vaaralta. Lisäksi islamin tulkinnassa ajatellaan jokaisella henkilöllä olevan kaksi enkeliä, joista toinen kirjaa henkilön hyvät teot ja toinen pahat teot. Tämän lisäksi Jumalan käskystä ihmisellä voi olla lukematon määrä suojelevia enkeleitä.

Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa lehtorina toimiva **Raimo Hakola** luki Uuden testamentin Heprealaiskirjeen luvusta 1 jakeet 5-14. Tämä jakso painottaa Jeesuksen asemaa enkelien yläpuolella. Jeesuksesta Jumalan kerrotaan sanoneen ”*Kaikki Jumalan enkelit kumartakoot häntä*” (Hepr. 1:6). Eroa Jeesuksen ja enkelien välillä alleviivataan myös toteamalla ”*Ei Jumala ole yhdellekään enkelille milloinkaan sanonut*”, jota seuraa ylistyksiä Jeesuksesta (Hepr. 1:5,13). Enkeleistä puolestaan kerrotaan, että Jumala ”*tekee enkelinsä tuuliksi, palvelijansa tulenliekeiksi*” (Hepr. 1:7). Jakson lopussa tuodaan esille enkelten tehtävä palvella autuuden osakseen saaneita ihmisiä. (Hepr. 1:14).

Hakolan mukaan kristillisessä traditiossa korostetaan enkeleitä varsinkin lasten suojelijoina. Hän kertoi myös eletyn uskonnon tutkimuksesta, jossa tulee esiin kokemukset enkelten näkemisestä. Eräs keskustelun kristityistä osallistujista jakoi tässä yhteydessä oman kokemuksensa, jossa hänen luokseen tuli levollinen ja rauhoittava mies auttamaan häntä kolarin jälkeen. Hän kertoi ajattelevansa ajoittain, että tämä mies olisi mahdollisesti voinut olla enkeli.

Keskustelussa todettiin myös, että samaa lukua Jesajan kirjasta (Jes. 6:3), jota Livson kertoi juutalaisten rukouksissa käytettävän, lauletaan ehtoollishymninä joka messussa. Tässä jakeessa Jumalan valtaistuinta ympäröivien enkelien kerrotaan laulavan ylistyshymniä Jumalalle sanoilla ”Pyhä, pyhä, pyhä!” Keskustelussa nostettiin lisäksi esille, että Heprealaiskirjeen luvun 13 jakeen 2 mukaan enkeli voi ottaa ihmisen muodon ja vieraila kenen tahansa ihmisen luona. Hakola kertoi Vanhan testamentin jakeista, joissa mainitaan monia eri enkelien hahmoja. Raamatussa enkelit on kuvattu miehinä tai tulkinnan mukaan sukupuolettomina, mutta taiteessa enkelit esitetään usein lapsina tai naisina. Hakola toikin esiin, että enkeleihin liittyvät käsitykset, kertomukset ja kuvitukset varsinkin populaarikulttuurissa ovat usein kulttuurisidonnaisia. Weintraub toi esille, että enkeleiden kuvaaminen populaarikulttuurissa ja kristillisessä yhteydessä voi juontaa juurensa tavan yleisyydestä jo kristinuskon varhaisesta vaiheesta alkaen, toisinkuin juutalaisuudessa ja islamissa, joissa enkelit esiintyvät vain tekstissä.

Kirjoittaja Nadine Nordman on Helsingin yliopiston yleisen ja aikuiskasvatustieteen, islamin tutkimuksen ja arabian opiskelija sekä Helsingin yliopiston muslimiopiskelijoiden järjestön hallituksen jäsen.